

Ministerul Agriculturii,
Dezvoltării Regionale
și Mediului

Agenția de
Dezvoltare Regională
Sud

RAPORT DE PROGRES

privind implementarea SDR Sud 2016-2020

Perioada de raportare
ianuarie - iunie 2020

Cimișlia, 2020

Cuprins:

Lista de abrevieri și acronime:	3
Sumar executiv	4
Introducere	8
Principalele rezultate ale SDR atinse în perioada de raportare	9
Obiectivul Specific 1: Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate	10
<i>Măsura 1.1. Modernizarea, extinderea și regionalizarea serviciilor de aprovizionare cu apă și de canalizare</i>	11
<i>Măsura 1.2. Reabilitarea și modernizarea drumurilor regionale și locale</i>	13
<i>Măsura 1.3. Dezvoltarea sistemelor regionale de management integrat al deșeurilor solide</i>	14
<i>Măsura 1.4. Sporirea eficienței energetice a clădirilor și spațiilor publice</i>	15
Obiectivul Specific 2: Creșterea economică echilibrată și durabilă	16
<i>Măsura 2.1. Identificarea și planificarea dezvoltării centrelor urbane</i>	17
<i>Măsura 2.3. Dezvoltarea serviciilor și infrastructurii de suport în afaceri</i>	17
<i>Măsura 2.4. Modernizarea și promovarea obiectivelor cultural-turistice de importanță regională</i>	20
Obiectivul Specific 3: Consolidarea guvernancei regionale	22
<i>Măsura 3.1. Dezvoltarea capacităților actorilor de dezvoltare regională</i>	23
<i>Măsura 3.2. Eficientizarea activității operaționale a instituțiilor de dezvoltare regională</i>	23
<i>Măsura 3.3. Promovarea potențialului Regiunii și atragerea investițiilor în domeniul dezvoltării regionale</i>	24
<i>Măsura 3.4. Aplicarea sistemelor de monitorizare și evaluare a SDR</i>	26
Cooperarea cu partenerii de dezvoltare	28
Provocări și riscuri	31
Bune practici și Lecții învățate	32
Concluzii	32

Anexe:

Anexa 1: Tabel generalizator cu indicatorii de monitorizare a SDR Sud în perioada 2016-2020

Anexa 2: Implementarea proiectelor în RDS în perioada ianuarie-iunie 2020

Anexa 3: Raportul activităților desfășurate privind dezvoltarea capacităților colaboratorilor ADR în perioada ianuarie-iunie 2020

Lista de abrevieri și acronime:

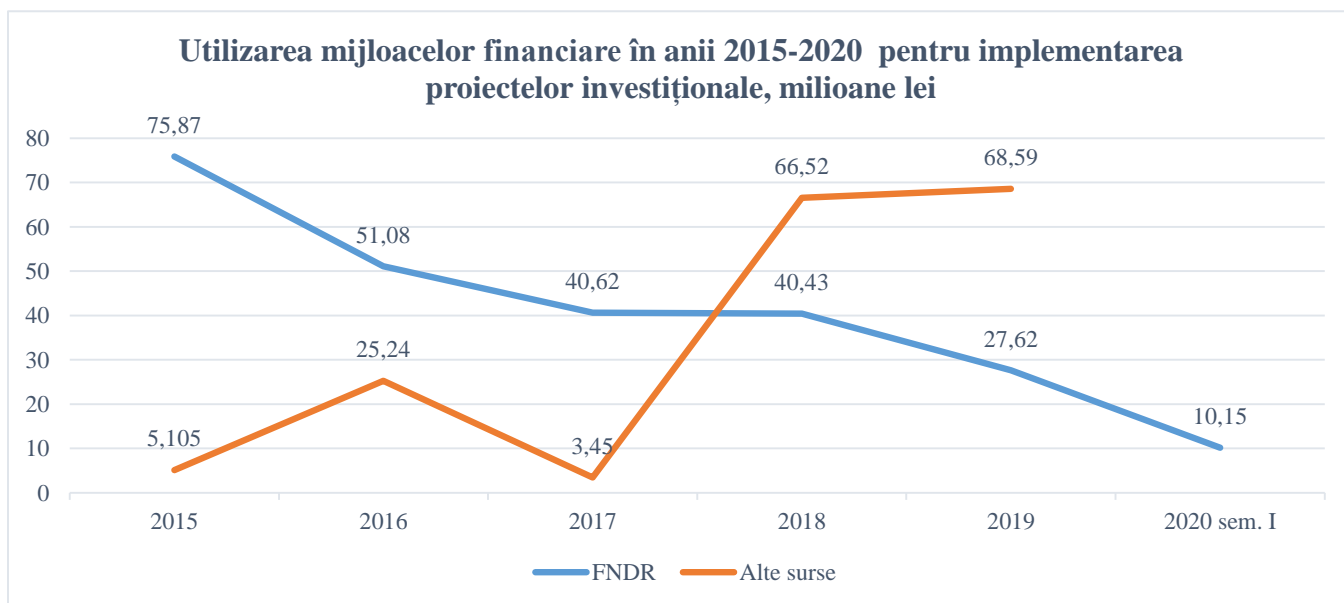
AAC	– Aproximare cu apă și canalizare
AEE	– Agenția pentru Eficiență Energetică
ADR	– Agenția de Dezvoltare Regională
AI	– Agenția de Investiții
AMAC	– Asociația Moldova Apă-Canal
APL	– Administrația Publică Locală
ASD	– Administrația de Stat a Drumurilor
BNS	– Biroul Național de Statistică
CNCDR	– Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale
CRD	– Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CPV	– Concept de Proiect Viabil
CRS	– Comisia Regional Sectorială
CR	– Consiliul Raional
DR	– Dezvoltarea Regională
DRL	– Drumuri regionale și locale
DUP	– Documentul unic de program
EE	– Eficiență energetică
FNDR	– Fondul național pentru dezvoltare regională
GIZ	– Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
GLRS	– Grup de lucru regional sectorial
IA	– Incubatorul de afaceri
IES	– Inspectoratul Ecologic de Stat
ISA	– Infrastructura de suport în afaceri
MADRM	– Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MEI	– Ministerul Economiei și Infrastructurii
MSPL	– Modernizarea serviciilor publice locale
RDC	– Regiunea de Dezvoltare Centru
RDN	– Regiunea de Dezvoltare Nord
RDS	– Regiunea de Dezvoltare Sud
RDUTAG	– Regiunea de Dezvoltare Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia
ZEL	– Zona Economică Liberă

Sumar executiv

Dezvoltarea regională este o practică de succes aplicată începând cu anii '60 ai secolului trecut în unele țări dezvoltate ale UE, în SUA, Canada, Japonia etc. Aceasta reprezintă o parte indispensabilă a procesului de dezvoltare a țării, urmărind reducerea dezechilibrelor nivelurilor de dezvoltare social-economică dintre regiuni și din interiorul lor precum și consolidarea oportunităților financiare, scopul fiind îmbunătățirea calității vieții cetățenilor. Finalitatea politicii de dezvoltare regională este orientată spre crearea condițiilor pentru asigurarea unor venituri suficiente, a ocupării și a asigurării condițiilor de trai a cetățenilor, sprijinirea inițiativelor locale, atragerea investițiilor, crearea și dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, îmbunătățirea infrastructurii.

Raportul de progres privind implementarea SDR Sud 2016-2020 – principalul document care trasează direcțiile de dezvoltare pe termen mediu a regiunii, are menirea de a prezenta în dinamică evoluția regiunii de Dezvoltare Sud pe baza unui set de indicatori de progres, astfel, poate fi analizată situația atingerii fiecărui obiectiv trasat în strategie.

Figura 1

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor de monitorizare a proiectelor, 2015-2020

În perioada de implementare a Strategiei, pentru atingerea obiectivelor prin implementarea proiectelor investiționale, au fost valorificate mijloace financiare conform fig. 1. Astfel, imaginea conturează și mai mult faptul că mijloacele financiare valorificate din FNDR sunt în scădere, însă cele din alte surse, și anume internaționale, devin din ce în ce mai importante. Pentru anul 2020, au fost alocate 38 961, 71 mii lei din FNDR pentru implementarea proiectelor, la etapa actuală fiind valorificate 26,06 % din sumă, și anume 10 154,78 mii lei. Situația valorificărilor pentru anul curent este descrisă în Anexa 2 a prezentului raport.

În continuare ne propunem să analizăm principalele rezultate atinse pe obiective specifice:

Obiectivul Specific 1: Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate

În vederea realizării acestuia, în anul curent se implementează proiecte conform direcțiilor prioritare:

Tabelul 1: Numărul de proiecte conform direcțiilor prioritare de dezvoltare aferente OS 1, unități

Domeniul de intervenție	Numărul de proiecte, finanțare FNDR/ UE prin intermediul GIZ
Aprovizionare cu apă și sanitație	2 FNDR / 2 UE
Infrastructura drumurilor regionale și locale	-
Managementul deșeurilor solide	-
Eficiența energetică în clădiri publice	2 UE
Total	6

Sursa: Elaborat în baza datelor de monitorizare a proiectelor

Principalii indicatori, reflectați și în Anexa 1, au următoarea evoluție:

1. Rata de conectare a populației la servicii de aprovizionare cu apă – scade cu 0,7 p.p. în 2018 comparativ cu 2015. Scăderea se datorează faptului că unele sisteme de aprovizionare ies din uz și nu sunt funcționale, deși noi apeducte se construiesc și se modernizează. Indicatorul poziționează RDS pe locul 2 din cele 4 regiuni după RD UTAG;
2. Rata de conectare a populației la servicii de canalizare – scade cu 1,6 p.p. în 2018 comparativ cu 2015. Scăderea se datorează faptului că unele sisteme ies din uz și nu sunt funcționale;
3. Ponderea drumurilor regionale modernizate - cunoaște o majorare cu 2.0 p.p. în 2019 comparativ cu 2017. La nivel de regiune, acesta atinge valoarea de 46,9 %, fiind cea mai defavorizată regiune;
4. Parcursul mărfurilor, realizat cu transportul rutier (exclusiv persoane fizice) – cunoaște o creștere cu 17,33 % în anul 2018 față de 2015;
5. Transportul de pasageri, realizat cu autobuze și microbuze - se reduce cu 2,4% în 2018 față de 2015, datorită faptului că transportul personal devine prioritar și populația optează pentru acesta în defavoarea celui public;
6. Rata de acoperire a localităților cu servicii de gestionare a deșeurilor menajere solide – se majorează cu 0,3 p.p. în 2018 față de 2015. RDS este cea mai defavorizată regiune privind acoperirea cu servicii de gestionare a deșeurilor menajere solide;
7. Numărul de spații neconforme de depozitare a deșeurilor solide – este în proces de scădere, de la 779 în 2015 la 546 în 2018;
8. Suprafața spațiilor neconforme de depozitare a deșeurilor solide – cunoaște o evoluție în scădere, micșorându-se cu 2,35 ha în 2018 față de 2015. Dar se observă o creștere de 6,06 ha în comparație cu anul 2017.

Obiectivul Specific 2: Creștere economică echilibrată și durabilă

În vederea realizării acestuia, în anul curent se implementează proiecte conform direcțiilor prioritare:

Tabelul 2: Numărul de proiecte conform direcțiilor prioritare de dezvoltare aferente OS 2, unități

Domeniul de intervenție	Numărul de proiecte, finanțare FNDR/ prin intermediul GIZ
Infrastructura de sprijin în afaceri	1 FNDR
Sporirea atractivității turistice	1 FNDR
Total	2

Sursa: Elaborat în baza datelor de monitorizare a proiectelor

La nivelul acestui obiectiv, se conturează o evoluție pozitivă, într-un ritm mai accelerat de creștere economică decât în alte regiuni. Totuși, aici se atestă un șir de discrepanțe, RDS fiind cea mai defavorizată regiune. În vederea efectuării analizei, au fost monitorizați indicatorii:

1. Investiții în active materiale pe termen lung pe locuitor – atinge în 2018 valoarea de 3023,6 lei, cu 831,2 lei mai mult decât în 2015;
2. Numărul de întreprinderi mici și mijlocii la 1000 locuitori – se majorează cu 0,3 unități per 1000 persoane în anul 2017 față de 2015;
3. Rata de ocupare % - crește cu 2,3 p.p. în 2018 față de anul de referință;
4. Rata șomajului, % - scade cu 1,3 p.p. în 2018 față de 2015;
5. Numărul turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare – se majorează, în anul 2018, cu 5100 persoane în comparație cu anul 2015;
6. Numărul structurilor de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare s-a majorat cu 3 unități în anul 2018 în comparație cu valoarea inițială din anul 2015.

Obiectivul specific 3: Consolidarea guvernancei regionale

Pentru monitorizarea realizării acestui obiectiv, au fost evaluați indicatorii:

1. Numărul persoanelor cu capacități îmbunătățite (Membrii CRD, ADR, APL instruiți) (conform Anexei 4) – în perioada ianuarie-iunie 2020 - 481 persoane;
2. Numărul proiectelor de dezvoltare regională finanțate de FNDR/cofinanțate de APL și din alte fonduri naționale/internaționale, pentru anul 2020 constituie 8;
3. Rata de participare a membrilor CRD în procesul decizional, care până în anul 2019 a avut o tendință negativă, în anul 2020, o dată cu constituirea CRD într-o nouă componentă, rata de participare a membrilor o constituie 96,6%.

În vederea realizării acestui obiectiv, în perioada de raportare, alți indicatori de produs pot fi cuantificați astfel:

- 1 ședință CRD Sud organizată;
- 324278 de vizualizări ale comunicatelor pe pagina web;
- 333 postări cu impact persoane - 137742 vizualizări;
- 127 articole publicate;
- 2 buletine elaborate și distribuite;

- proiectul „Renaissance of the authentic crafts folk - common cultural heritage as a focal point for sustainable economic and tourism development”, aplicat în cadrul Programului Operațional Comun Romania Republica Moldova 2014-2020 în anul 2018, a trecut 2 etape de evaluare și a fost semnat contractul de grant. În contextul situației epidemiologice din țară, activitățile din cadrul proiectului au fost suspendate până la data de 25.06.2020;
- un concept de proiect tehnic elaborat și înaintat MADRM „Studiu de pre-fezabilitate privind aprovizionarea cu apă potabilă din râul Nistru și canalizare a populației din raioanele Căușeni și Ștefan-Vodă”.

În vederea realizării cooperării cu partenerii externi de dezvoltare pentru atragerea investițiilor și contribuiri la dezvoltarea economică și prosperă a comunităților din RDS, Agenția și-a arătat disponibilitatea de a coopera eficient și a participa în procesul de implementare în RDS a Inițiativei „Primarii pentru creștere economică”, participând la evenimentele organizate în cadrul inițiativei. Din cauza epidemiei din țară creată de virusul COVID-19, foarte multe activități au fost contramandate. Astfel, nu a fost posibilă participarea ADR Sud, în calitate de partener, la evenimentele organizate de către Programul „Comunitatea mea” lansat de USAID. De asemenea, ADR Sud a beneficiat de instruire în cadrul proiectului „Suport privind implementarea strategiei regionale cu folosirea datelor Sistemului Informațional Geografic (GIS)” - un nou proiect ce se implementează inclusiv în Regiunea de Dezvoltare Sud. Scopul proiectului constă în utilizarea activă a tehnologiei GIS și folosirea datelor spațiale pentru planificarea intervențiilor în regiuni. Respectiv, până la finele anului 2020, se propune implementarea a cinci proiecte cu folosirea tehnologiilor GIS și a datelor accesibile gratis.

Principalele provocări întâmpinate în perioada ianuarie-iunie 2020 sunt legate nemijlocit de situația epidemiologică din țară, creată din cauza virusului COVID-19, situație care a creat impedimente în organizarea evenimentelor de promovare a regiunii (conferințe, forum, expoziții, festivaluri), insuficiența personalului și fluxul de cadre, capacități reduse a unor APL – beneficiari de a obține documente permissive - fapt ce tergiversează procesul de lucru.

Descrierea detaliată a evoluției indicatorilor este expusă în compartimentele respective ale prezentului raport.

Introducere

Una din cele mai importante și complexe politici ale Uniunii Europene este politica de dezvoltare regională. Prin obiectivul de reducere a disparităților economice și sociale existente între diverse regiuni, această politică acționează asupra unor domenii semnificative pentru dezvoltare. Politica de dezvoltare regională din Republica Moldova urmărește aceeași finalitate ca și politica europeană, și anume – creșterea economică a regiunilor și ameliorarea calității vieții cetățenilor. Dezvoltarea Regională în Republica Moldova abordată prin prisma politicii Uniunii Europene presupune asigurarea coeziunii economice, sociale și teritoriale ca dimensiuni esențiale pentru atingerea unei dezvoltări durabile. Această abordare a constituit precondiția formulării obiectivului general al dezvoltării regionale: ***Dezvoltarea echilibrată și durabilă asigurată în toate regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova***, subliniat în ***Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru anii 2016-2020*** – principalul document de planificare a dezvoltării regionale în Republica Moldova.

Politica de dezvoltare regională este o politică transversală și nu este văzută ca un sector distinct și izolat. Politica regională ar putea, prin definiție, include toate activitățile care influențează în mod semnificativ dezvoltarea unei regiuni. Din cadrul sectorului public aceasta ar putea include, printre altele, schimbările produse în sectorul educației și învățământului, reforma pieței forței de muncă, îmbunătățirea infrastructurii, protecția și îmbunătățirea calității mediului înconjurător, dezvoltarea întreprinderilor, transferul de tehnologie și atragerea investițiilor străine și dezvoltarea sectorului IMM-urilor. Astfel, se accentuează sinergia cu alte documente de politici, și anume: Strategia națională de dezvoltare: 8 soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei, Strategia de dezvoltare a turismului „Turism 2020”, Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012–2020, Strategia „Educația-2020”, Strategia de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030; Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014 – 2028), Strategia de mediu pentru anii 2014-2023, Strategia „Moldova-2030” și altele. La fel, se atestă o corelare dintre Strategia de Dezvoltare Regională și Strategiile raionale de dezvoltare, socio-economice. Bazându-se pe aceleași principii, un șir de alte documente de politici sunt interdependente, precum programele regionale sectoriale – care nu sunt nimic altceva decât direcții strategice în diverse sectoare, subiecte ale dezvoltării regionale.

Pentru planificarea dezvoltării regiunii, documentul de bază constituie Strategia de Dezvoltare Regională Sud pentru anii 2016-2020, care trasează direcțiile de dezvoltare pe termen mediu a regiunii.

Astfel, **obiectivul general** al prezentei strategii, este ***„Dezvoltarea echilibrată și durabilă a RDS”***, iar obiectivele specifice menite să contribuie la atingerea acestuia fiind după cum urmează:

OS 1: Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate;

OS 2: Creșterea economică echilibrată și durabilă;

OS 3: Consolidarea guvernantei regionale.

Prin realizarea măsurilor specificate în prezenta strategie, se așteaptă atingerea următoarelor rezultate:

- Acces îmbunătățit la servicii de aprovizionare cu apă și canalizare;
- Infrastructură rutieră reabilitată și sistem de transport public și privat accesibil;
- Acces îmbunătățit la servicii de gestionare integrată a deșeurilor solide;
- Condiții îmbunătățite în clădirile publice prin măsuri de eficiență energetică;

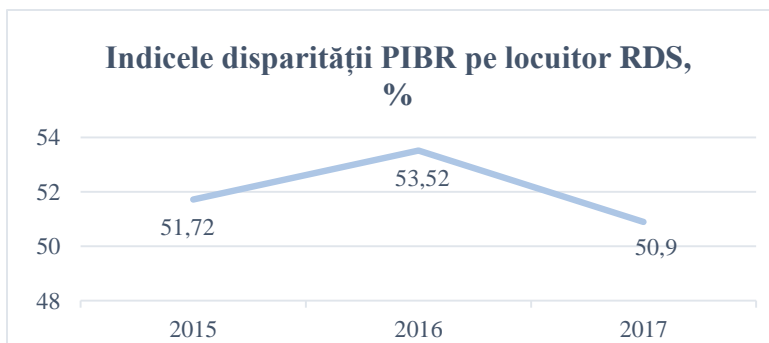

- Dezvoltare economică și turistică a RDS planificată;
- Servicii și infrastructură de suport în afaceri dezvoltată;
- Obiective cultural-turistice de importanță regională modernizate și promovate.

Principalele rezultate ale SDR atinse în perioada de raportare

Realizarea obiectivului general al SDR Sud 2016-2020, și anume, dezvoltarea echilibrată și durabilă a RDS, va avea ca impact sporirea nivelului de trai al populației, diminuarea disparităților intra-regionale și creșterea coeziunii

Figura 2

Sursa: Calculat conform datelor primare BNS, 2014 - 2017

teritoriale.

teritoriale.

Pentru a determina impactul implementării strategiei, se vor lua în calcul așa indicatori ca: produsul intern brut, rata sărăciei, indicele de disparitate a PIB-ului regional pe locuitor, nivelul emisiilor de gaze cu efect de seră. În prezentul raport au fost analizați indicatorii PIBR pe locuitor, indicele de

disparitate pentru PIBR pe locuitor pentru anii 2015-2017.

Conform datelor din Anexa 1, PIBR pe locuitor are o evoluție pozitivă în anul 2017 față de anul 2015, majorându-se cu 3900 lei pe cap de locuitor.

Indicele disparității, în RDS, are un nivel sub media națională. În perioada 2014-2017, acesta a înregistrat o scădere în anul 2015, având valoare de 51,72%, apoi, în 2016 înregistrează o creștere. În anul 2017, acesta descrește cu 2,6 p.p. față de anul 2016. În comparație cu alte regiuni de dezvoltare, RDS în anul 2017 se plasează pe poziția a 3-a, la același nivel cu RDC (50,8%).

Conform Deciziei CNCDR nr. 14/20 din 13.02.2020, au fost alocate mijloace financiare din FNDR în sumă de 220,00 mil lei, pentru implementarea, în anul 2020, a 25 proiecte de dezvoltare regională. Pentru Regiunea de Dezvoltare Sud sunt prevăzute mijloace bănești în valoare de 43,75 milioane lei pentru 4 proiecte, ce constituie 19,88 % din totalul mijloacelor alocate la nivel național.

Conform domeniilor prioritare de intervenție a politicii de dezvoltare regională, mijloacele financiare din FNDR au fost repartizate și valorificate după cum urmează:

Tabelul 3: Evoluția indicelui disparității PIBR pe locuitor (2015-2017) pe regiuni de dezvoltare, %

	RDN	RDC	RDS	UTA Găgăuzia
2015	61,28	51	51,72	53,97
2016	62,99	52,91	53,52	54,27
2017	61,02	50,80	50,88	52,23

Sursa: Calculat conform datelor primare BNS, 2015-2017

Tabelul 4: Proiecte din RDS în proces de implementare în anul 2020, finanțate din FNDR conform domeniilor prioritare de intervenție

Domeniul de intervenție	Numărul de proiecte	Valoarea contractuală, mii lei	Alocat 2020, mii lei	Valorificat 2020, mii lei	% Valorificării mijloacelor alocate 2020
Aprovizionare cu apă și sanitație	2	79 970,1	21 539,02	2 670,45	12,4
Infrastructura drumurilor regionale și locale	-	-	-	-	-
Managementul deșeurilor solide	-	-	-	-	-
Eficiența energetică în clădiri publice	-	-	-	-	-
Infrastructura de sprijin în afaceri	1	21 099,39	13 693,25	3 754,89	27,4
Sporirea atractivității turistice	1	10 294,03	3 729,44	3 729,44	100
Total	4	111 363,52	38 961,71	10 154,78	26,06

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor de monitorizare a proiectelor, 2020 Sem. I

De asemenea, pentru anul curent, din alte surse de finanțare, pentru implementarea a 4 proiecte, sunt disponibile mijloace bănești în valoare de 211 872,59 mii lei. Momentan, acestea nu sunt valorificate.

Repartizarea acestor mijloace financiare pe domenii de intervenție are loc conform tabelului 5:

Tabelul 5: Proiecte din RDS în proces de implementare/implementate în anul 2020, finanțate din alte surse (prin intermediul GIZ) conform domeniilor prioritare de intervenție

Domeniul de intervenție	Numărul de proiecte	Valoarea estimativă*, mii lei	Disponibil pentru finanțare în 2020, mii lei		Valorificat 2020, mii lei	% Valorificări în 2020
			Surse UE	Contribuția locală		
Aprovizionare cu apă și sanitație	2	138 880,02	125 720,85	13 429,18	0,00	0,00
Eficiența energetică în clădiri	2	72 992,6	69 727,41	3 265,15	0,00	0,00
Total	4	211 872,6	195 448,26	16 694,33	0,00	0,00

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor de monitorizare a proiectelor, 2020

*Valoarea estimativă al proiectelor conform deciziei CNCDR nr. 11/20 din 13.02.2020, și scrisorii 060-GIZ din data de 03.04.2020, la cursul de schimb valutar 1 EUR=19,5MDL

Obiectivul Specific 1: Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate

Nivelul de trai al cetățenilor depinde, în mare măsură, de calitatea și accesibilitatea serviciilor publice locale. Insuficiența investițiilor în infrastructura publică din ultimele decenii, a condus la deteriorarea drumurilor, rețelelor de apeduct și canalizare, clădirilor publice etc. Acest lucru a

amplificat disparitățile dintre Chișinău și regiuni. Astfel, în urma implementării prezentei strategii, se anticipează obținerea următoarelor rezultate:

- *Acces îmbunătățit la servicii de aprovizionare cu apă și canalizare;*
- *Infrastructură rutieră reabilitată și sistem de transport public și privat accesibil;*
- *Acces îmbunătățit la servicii de gestionare integrată a deșeurilor solide;*
- *Condiții îmbunătățite în clădirile publice prin măsuri de eficiență energetică*

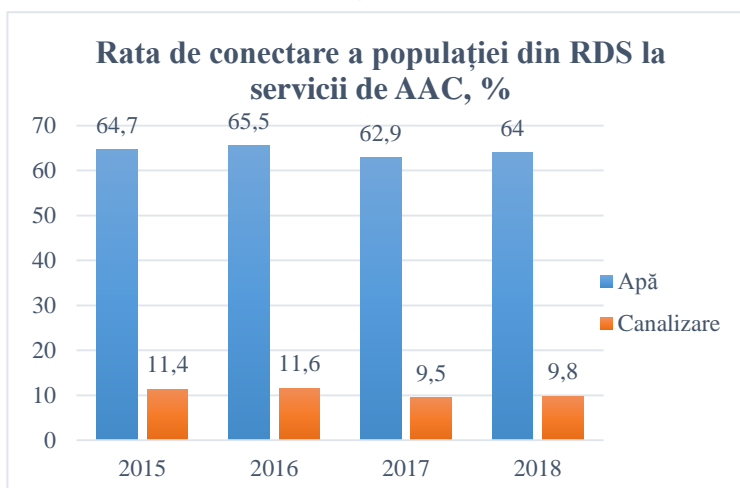
Acest obiectiv poate fi atins prin acțiunile planificate în cadrul măsurilor:

- 1.1.** Modernizarea, extinderea și regionalizarea serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare.
- 1.2.** Reabilitarea și modernizarea drumurilor regionale și locale.
- 1.3.** Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide.
- 1.4.** Sporirea eficienței energetice a clădirilor și spațiilor publice.

Măsura 1.1. Modernizarea, extinderea și regionalizarea serviciilor de aprovizionare cu apă și de canalizare

În vederea monitorizării și evaluării indicatorilor pentru domeniul de intervenție AAC, sunt utilizați mai mulți indicatori, printre care cel de bază fiind rata de conectare la serviciile de apă și de canalizare. Datele statistice atestă că RDS este pe locul 2 din cele patru regiuni de dezvoltare după rata de conectare a populației la servicii de aprovizionare cu apă și este cu 10,9 p.p mai jos decât RDUTAG. Acest indicator în RDS depășește media națională cu 3,8 p.p și a constituit în anul 2018, 64,0%.

Figura 3

Sursa: Elaborată în baza datelor BNS, 2015-2018

În același timp, datele oferite de BNS, urmărite în dinamică, arată o scădere în perioada 2015-2017 în RDS a ratei de conectare la serviciile de apă cu 0,7 p.p. Aceste statistici se datorează faptului că unele sisteme de aprovizionare cu apă, canalizare, au ieșit din uz și nu mai sunt funcționale.

Ca și în cazul serviciilor de aprovizionare cu apă, rata de conectare la serviciile de canalizare a scăzut în această perioadă cu 1,6 p.p.

Dacă la aprovizionare cu apă, RDS este peste media națională, la canalizare regiunea este cu 19,3 p.p sub media națională, și în comparație cu RDN, RDC, RDUTAG, atestă cea mai mică valoare. Acest fapt se datorează și gradului de fragmentare a regiunii de Dezvoltare Sud, astfel încât este zona cu cea mai multă populație ce locuiește în mediul rural, satele fiind private din punctul de vedere al accesului la sisteme de canalizare, dat fiind faptul că presupune investiții mari datorită dispersiei geografice.

În vederea implementării măsurii 1.1. (AAC) din SDR Sud, pe parcursul anului 2020, sunt realizate activități în vederea implementării a 4 proiecte (tabelul 4) în domeniile AAC, ISA și AT.

Ponderea mijloacelor financiare alocate din FNDR pe parcursul anului 2020, pentru domeniul AAC, constituie 26,9%, din total.

Tabelul 6: Proiectele investiționale în domeniul AAC aflate în proces de implementare/implementate în RDS pe parcursul anului 2020

Nr.	Titlul proiectului	Valoarea contractuală, mii lei	Sursa de finanțare	Alocat/ Disponibil 2020, mii lei	Valorificat 2020	% valorificării *
1.	Construcția sistemului de canalizare în sectorul Valul lui Traian (ETAPA I)	8 395,18	FNDR / contribuție	0	0	100
	și modernizarea stației de epurare din orașul Căușeni (ETAPA II)	46 446,00	FNDR / contribuție	15 311,52	2 670,45	17,4
2.	Aprovizionarea cu apă potabilă a localităților, Sîrma, Tochile-Răducani și Tomai din raionul Leova	25 128,92	FNDR	6 227,5	0	0
3.	Extinderea sistemului de canalizare în orașul Leova; Construcția stației de pompare a apelor uzate în orașul Leova.	47 154,14	UE / contribuție	0	0	0
4.	Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă a localităților Iargara, Filipeni, Romanovca și Cupcui din raionul Leova	91 725,88	UE / contribuție	0	0	0
Total proiecte în domeniul AAC implementate și în proces de implementare în RDS în anul 2020		218 850,12	FNDR-2 UE -2	21 539,02	2 670,45	-

Sursa: Elaborat în baza datelor de monitorizare a proiectelor, 2020 Sem. I

*pentru proiecte finanțate din FNDR, % valorificării se calculează ca valoarea procentuală a raportului dintre suma valorificată/suma alocată; pentru proiecte finanțate prin GIZ, indicatorul reprezintă raportul dintre sumele valorificate/costul total

Pe lângă componenta investițională, măsura respectivă prevede activități soft, care în mare parte se referă la planificare în sector, cât și dezvoltarea capacităților operatorilor de servicii, și practic au fost realizate în proiectele implementate cu suportul partenerilor de dezvoltare, (GIZ).

Pentru măsura respectivă, sunt preconizați să se atingă următorii indicatori de produs și de rezultat:

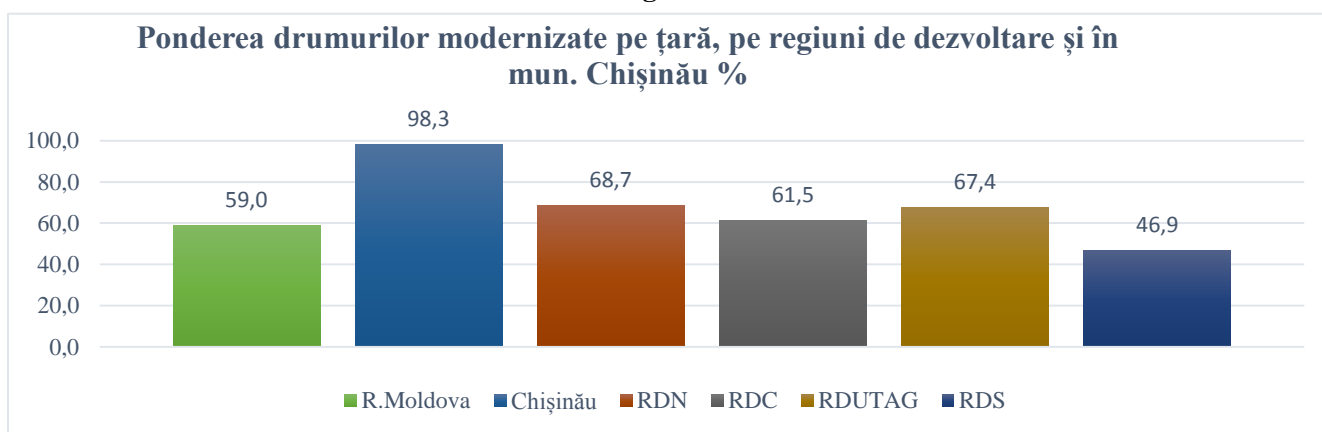
- 1 stație de pompare a apei potabile
- Instalații de dezinfectare a apei cu hipoclorit de sodiu – 5 buc;
- Rezervoarelor supraterane de V=50 m³ – 2 buc;
- Branșarea consumatorilor la rețelele de distribuție a apei – 3 308 buc.;
- Drumul de acces spre rezervoare (variante albă) – 780 m.l.;
- 5 localități ce au acces la servicii îmbunătățite de aprovizionare cu apă;
- 12 096 populație cu acces la sistemul îmbunătățit de aprovizionare cu apă potabilă;
- O stație de epurare a apelor uzate reabilitată;
- 143,75 km de apeduct construit (inclusiv rețele interne);
- Rețea de canalizare: 13,08 km

- Conectări la sistemul de canalizare – 690 buc.;
- Stație de pompare a apelor uzate (SPAU) – 1 buc.;
- 5535 populație cu acces la sistemul îmbunătățit de canalizare.

Măsura 1.2. Reabilitarea și modernizarea drumurilor regionale și locale

Pentru analiza măsurii date, este relevantă utilizarea datelor oferite de două surse: Administrația de Stat a Drumurilor (ASD) și Biroul Național de Statistică (BNS). Conform statisticilor, doar 42,5 % din drumurile regionale din RDS sunt modernizate, ceea ce este sub media națională cu 16,5%. Pentru comparație, în RDN acest indicator este de 68,7%, în RDC – 61,5 %, în RDUTAG – 67,4%.

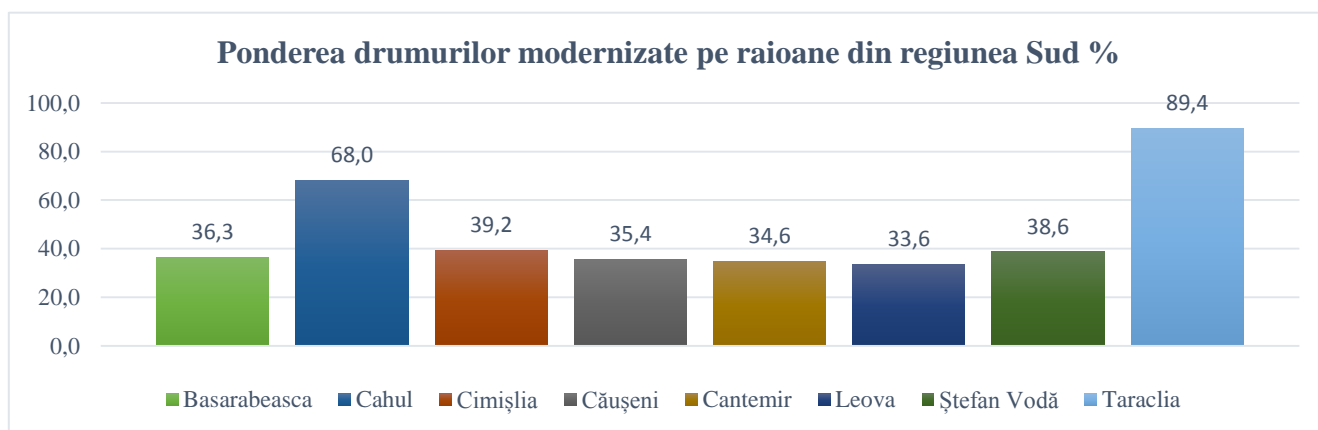
Figura 4

Sursa: Elaborată în baza datelor furnizate de ASD, 2019

Astfel, RDS este cea mai defavorizată regiune sub aspectul drumurilor publice modernizate (Figura 4).

Figura 5

Sursa: Elaborată în baza datelor furnizate de ASD, 2019

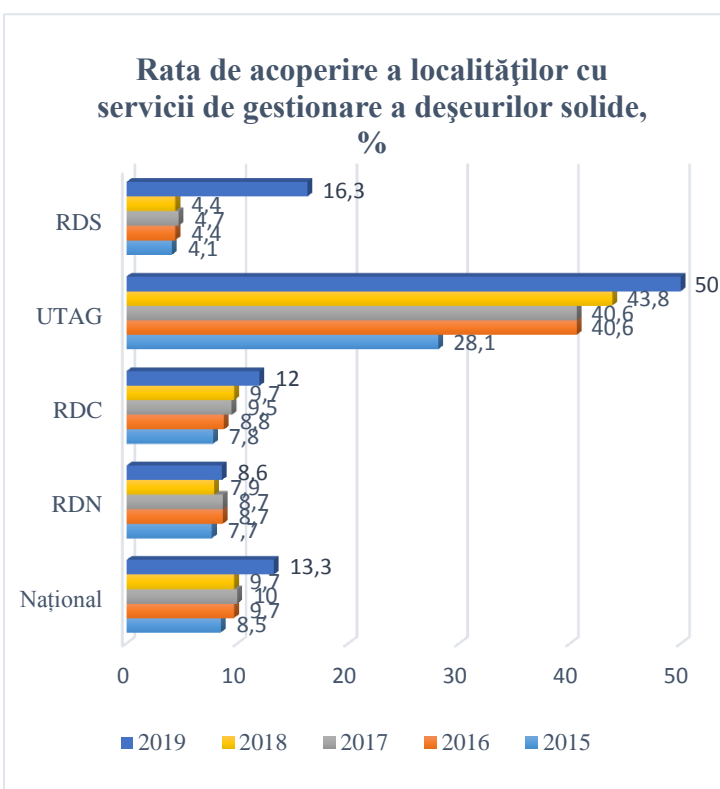
Raionul din RDS cu cea mai mare pondere a drumurilor modernizate este Taraclia cu 89,4%, urmat de Cahul cu 68%. La cealaltă extremă fiind raionul Leova, cu 33,6% (Figura 5).

Conform indicatorilor oferii de BNS, în dinamica anilor 2015-2018, se atestă o creștere a volumului de mărfuri transportat cu 17,33%, iar parcursul pasagerilor în RDS se reduce cu 2,4%. Această micșorare a numărului de persoane ce utilizează rutele interurbane ca mijloc de transport este condiționată de faptul că populația optează pentru transport personal în defavoarea celui public. Acest lucru îl demonstrează și tendința de creștere a numărului de automobile achiziționate anual pe teritoriul Republicii Moldova.

Pentru anul 2020, din FNDR nu au fost alocate mijloace financiare pentru implementarea proiectelor din domeniul DRL. În vederea realizării acestei măsuri, pe parcursul perioadei de raportare nu au fost implementate proiecte investiționale.

Măsura 1.3. Dezvoltarea sistemelor regionale de management integrat al deșeurilor solide

Figura 6

Sursa: Elaborată în baza datelor BNS, 2015-2019

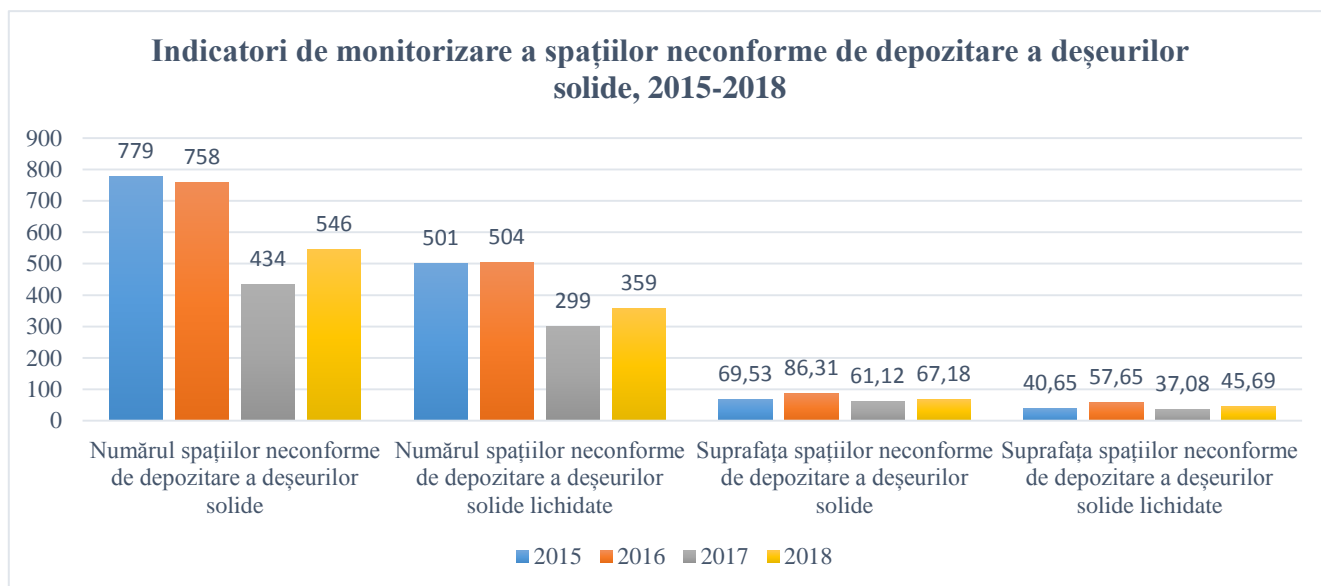
Pentru analiza indicatorilor specifici măsurii date, sunt utilizate informații oferite atât de BNS cât și de Inspectoratul Ecologic de Stat. BNS oferă o serie de indicatori pentru anii 2015-2019, dezagregați pe regiuni și mediile rural/urban, iar IES oferă doar unele date la nivel național.

În baza analizei indicatorilor furnizați de BNS, se observă o situație îmbunătățită a serviciilor de gestionare a deșeurilor în mediul rural, rata de acoperire cu servicii de MDS în mediul rural fiind de 7 ori mai mică, comparativ cu mediul urban. Așadar, pentru RDS avem în anul 2019 din 16,3% rata de acoperire cu servicii de MDS, doar 13,0% în mediul rural și 100% în mediul urban.

La nivel național, dar și la nivel regional, se atestă o creștere sporită a ratei de acoperire a localităților cu servicii de MDS, comparativ cu anul 2015.

Comparativ cu anul 2015, numărul spațiilor neconforme de depozitare (Figura 7) a deșeurilor solide s-a redus cu 233 unități, iar suprafața spațiilor neconforme a fost redusă cu 2,35 ha. Această dinamică se datorează eforturilor depuse de APL-uri, astfel se observă caracterul instabil de reducere a spațiilor neconforme de depozitare a deșeurilor solide. În cazul unei politici clare în acest domeniu, tendința ar purta un caracter mai pronunțat.

Figura 7

Sursa: Elaborată în baza datelor BNS, 2015-2018

În vederea realizării acestei măsuri, pe parcursul perioadei de raportare nu au fost implementate proiecte investiționale.

Deși în RDS pentru zona 3 de MDS a fost finalizat studiul de fezabilitate, pentru zonele 1 și 2 au fost elaborate studiile de pre-fezabilitate, negocierile cu investitorii au fost stopate până la stabilirea unei viziuni naționale unice și clare asupra dezvoltării sectorului MDS. Deasemenea, la solicitarea Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, actualmente cu suportul experților, în vederea realizării procedurii de evaluarea a proiectului UE „Planificare regională și portofoliul de proiecte pentru regiunile de dezvoltare Nord, Centru și Sud” implementat de GIZ Moldova în perioada anilor 2013-2017, a fost organizată o ședință online cu reprezentanții APL ai întreprinderilor municipale, inclusiv din sectorul MDS, în cadrul căreia au fost identificate cele mai bune practici/experiențe, posibilitățile de îmbunătățire și provocările viitoare.

Măsura 1.4. Sporirea eficienței energetice a clădirilor și spațiilor publice

Realizarea acestei măsuri în anul 2020 s-a rezumat la planificarea implementării a două proiecte cu finanțare din sursele UE prin intermediul GIZ. La moment proiectele sunt în procedură de achiziție publică. Costul total al proiectelor în domeniul respectiv constituie 69 727,41 mii lei. Pentru anul 2020, ponderea mijloacelor financiare pe domeniul EE, reprezintă 35,67%, din total alocat din sursele UE prin intermediul GIZ.

Activitățile realizate în cadrul proiectele „Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic „Matei Basarab” din orașul Basarabeasca” și „Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic „Constantin Spătaru” din orașul Leova” sunt:

- încheierea acordului de finanțare;
- crearea grupului de lucru pentru achiziții publice;
- elaborarea documentației de licitație;

- lansarea licitației publice pentru achiziționarea lucrărilor de construcții.

Tabloul 7: Proiectele investiționale în domeniul EE în proces de implementare în RDS pe parcursul anului 2020 Sem. I

Nr.	Titlul proiectului	Cost total proiect, mii lei	Sursa de finanțare	Alocat/disponibil 2020	Valorificat 2020	% Valorificării
1.	Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic "Matei Basarab" din orașul Basarabeasca	17 781,98	UE prin intermediul GIZ	0,00	0,00	0,00
2.	Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic "Constantin Spătaru" din orașul Leova	51 945,43	UE prin intermediul GIZ	0,00	0,00	0,00
Total proiecte investiționale în domeniul EE în proces de implementare în RDS pe parcursul anului 2020		14 449,09	UE - 2	0,00	0,00	-

Sursa: Elaborat în baza datelor de monitorizare a proiectelor

De asemenea, în perioada de raportare au fost semnate 2 contracte de finanțare. La data de 15 mai 2020, a avut loc deschiderea ofertelor pentru ambele proiecte, iar la 22 mai a.c. - deschiderea ofertelor pentru supravegherea tehnică. Pe parcursul lunii iunie au fost evaluate ofertele depuse. Ulterior, a fost inițiată procedura repetată.

Obiectivul Specific 2: Creșterea economică echilibrată și durabilă

Obiectivul specific 2 al prezentei strategii, vine de asemenea să contribuie la realizarea obiectivului general. Dat fiind faptul, că regiunea de Dezvoltare Sud este una defavorizată din punct de vedere a persoanelor încadrate în câmpul muncii, investiții materiale pe cap de locuitor, nr de IMM-uri la 1000 locuitori și alți indicatori macroeconomici, acesta devine un domeniu prioritar pentru impulsivarea dezvoltării.

Progresul în dezvoltarea regională a RDS poate fi atins, în mare parte, prin asigurarea creșterii economice durabile, ca motor al dezvoltării regiunii. Dezvoltarea economică constantă și echilibrată poate genera resurse financiare, ce pot fi reinvestite în regiune, inclusiv pentru ameliorarea problemelor sociale.

Intervențiile în domeniul dezvoltării economice se vor desfășura prin intermediul proiectelor regionale strategice, care au fost identificate, selectate și prioritizate împreună cu partenerii regionali, bazându-se pe concentrare teritorială și impact regional sporit.

Acest obiectiv poate fi atins prin acțiunile planificate în cadrul următoarelor măsuri:

- 2.1.** Identificarea și planificarea dezvoltării centrelor urbane
- 2.2.** Planificarea dezvoltării economice și turistice a RDS
- 2.3.** Dezvoltarea serviciilor și infrastructurii de suport în afaceri

2.4. Modernizarea și promovarea obiectivelor cultural-turistice de importanță regională

Rezultatele ce urmează a fi atinse în urma implementării obiectivului 2, sunt:

- *Dezvoltare economică și turistică a RDS planificată*
- *Servicii și infrastructură de suport în afaceri dezvoltată*
- *Obiective cultural-turistice de importanță regională modernizate și promovate*

Măsura 2.1. Identificarea și planificarea dezvoltării centrelor urbane

Întru realizarea acestei măsuri, conform responsabilităților din cadrul Planului de acțiuni al Guvernului Republicii Moldova pentru anii 2016-2018, preluate de MADRM în cadrul Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională 2016-2020, a fost creat și aprobat Programului Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova 2021-2025, care pune accent pe obiectivul de creștere economică durabilă. În cadrul acestui Program, pe baza analizelor distincte efectuate cu asistența partenerilor internaționali de dezvoltare, au fost identificate și recomandate 6 municipii pentru a fi sprijinite în vederea dezvoltării lor în calitate de poli de creștere:

- Mun. Edineț (RD Nord)
- Mun. Ungheni (RD Centru)
- Mun. Cahul (RD Sud)
- Mun. Soroca (RD Nord)
- Mun. Orhei (RD Centru)
- Mun. Comrat (RD UTAG)

Această politică presupune consolidarea a 6 orașe – poli de creștere, printre care se numără mun. Cahul din RDS și urmărește să diminueze decalajele de dezvoltare în interiorul țării, întrucât Republica Moldova își bazează creșterea pe nivelul de dezvoltare din mun. Chișinău și Bălți și fortificarea orașelor cu potențial în vederea impulsării dezvoltării acestora și a localităților adiacente.

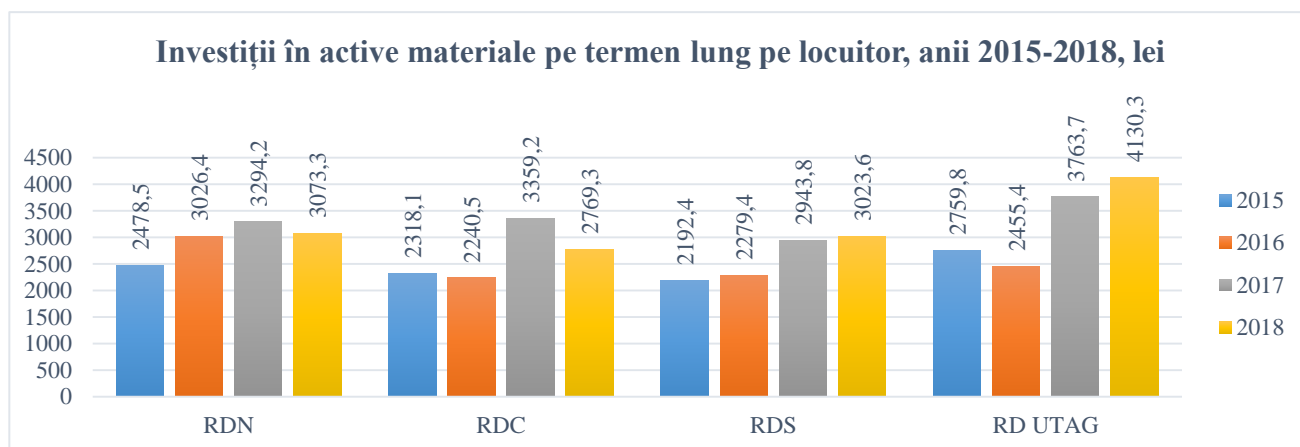
În luna iunie, 2 specialiști din cadrul ADR Sud împreună cu reprezentanții MADRM, ADR Nord/Centru/UTAG, experți și reprezentanți APL, au participat la o ședință de lucru cu privire la proiectul „Programului Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova”.

Măsura 2.3. Dezvoltarea serviciilor și infrastructurii de suport în afaceri

Urmărind dinamica indicatorilor de M&E a dezvoltării economice a regiunilor, în perioada 2015-2018, constatăm că RDS în 2018 atestă o creștere pozitivă în domeniul investițiilor în active materiale pe termen lung pe cap de locuitor, situându-se pe locul III după RD UTAG și RDN. Aceasta însă, rămâne a fi regiunea cu cel mai mic număr de IMM și cu cea mai mică rată de ocupare a forței de muncă, față de RDN, RDC și RD UTAG, constituind 35,1% față de 42,0% - nivelul național.

În dinamică, indicatorii economici totuși au o tendință pozitivă. Investițiile pe termen lung pe cap de locuitor în RDS, în 2018 ating valoare de 3023,6 lei/cap de locuitor, majorându-se cu 831,2 lei față de anul 2015. Numărul de întreprinderi mici și mijlocii la fel cunoaște o evoluție pozitivă, atât la nivel de fiecare regiune, cât și în regiunea Sud. Ambii indicatori monitorizați reflectă o disparitate. La nivel de țară aceștia au valori mari, fapt ce se datorează numărului mare de IMM-uri și investițiilor în mun. Chișinău în comparație cu restul regiunilor de dezvoltare.

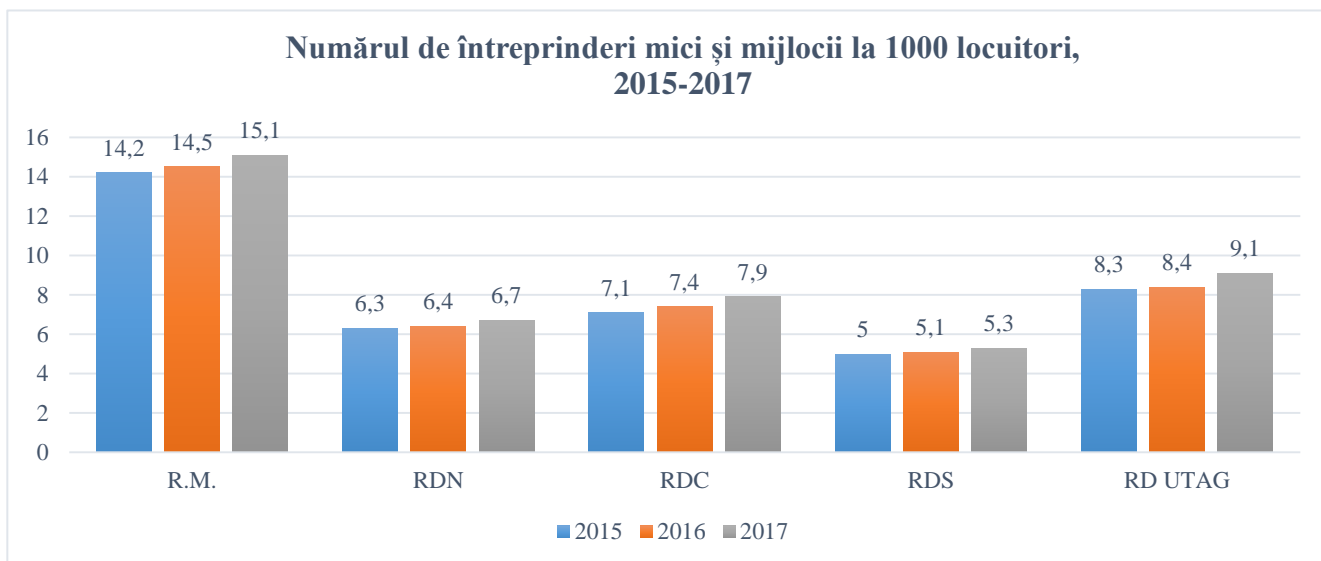
Figura 8

Sursa: Elaborată în baza datelor BNS, 2015-2018

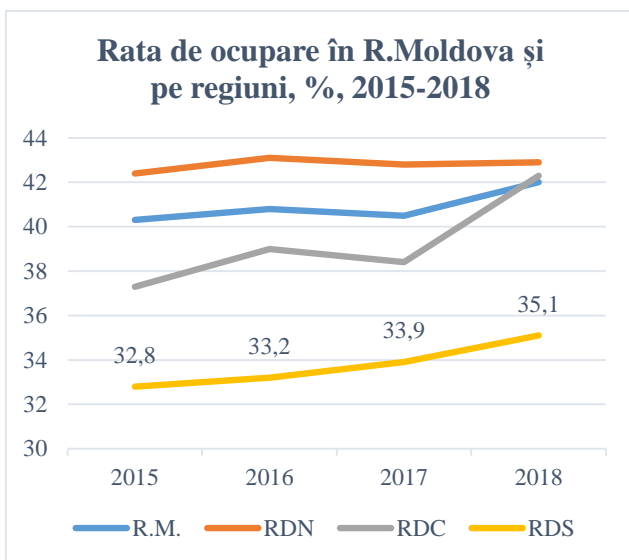
Analizând în dinamică indicatorii rata de ocupare și rata șomajului, atestăm o evoluție pozitivă. Rata de ocupare atestă o creștere constantă în regiunea Sud, astfel majorându-se cu 2,3 p.p. față de anul 2015. Rata șomajului se reduce cu 1.3 p.p. Pe lângă faptul că indicatorii arată o îmbunătățire a situației în domeniul pieței muncii, totuși aceste valori se datorează și faptului că în ultimii ani, activitatea IMM-urilor devine mai transparentă și furnizează informații privind numărul de angajați, salarii, mai ales, sub incidență cad întreprinderile din domeniul agriculturii, care în urma unor reforme efectuate, sunt obligate să ducă evidența personalului și să achite salarii oficiale. În ceea ce privește rata șomajului, aceasta este influențată și de restricțiile și condițiile de a obține statutul de șomer și nu indică numărul total al populației apte neîncadrate în câmpul muncii.

Figura 9

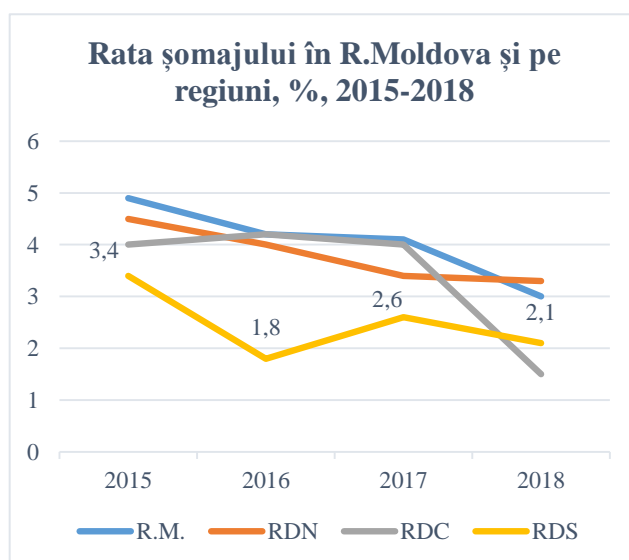
Sursa: Elaborată în baza datelor BNS, 2015-2017

Figura 10

Sursa: Elaborată în baza datelor BNS, 2015-2018

Figura 11

Sursa: Elaborată în baza datelor BNS, 2015-2018

În vederea stimulării dezvoltării economice a regiunii, ADR Sud a acționat prin implementarea a unui proiect investiționale finanțate din sursele FNDR.

Ponderea mijloacelor financiare alocate în domeniul ISA, pe parcursul anului 2020 constituie 18,29% din total mijloace financiare alocate din FNDR.

Tabelul 8: Proiectele investiționale în domeniul ISA în proces de implementare/implementate în RDS pe parcursul anului 2020

Nr.	Titlul proiectului	Valoarea contractuală a proiectului, mii lei	Sursa de finanțare	Alocat 2020	Valorificat 2020	% Valorificării
1.	Dezvoltarea durabilă a Parcului Industrial Cahul ca structură de sprijinire a afacerilor de importanță regională	21 099,39	FNDR	13 693,25	3 754,89	27,4
Total proiecte investiționale în domeniul ISA implementate în RDS pe parcursul anului 2020		21 099,39	FNDR- 1	13 693,25	3 754,89	-

Sursa: Elaborat în baza datelor de monitorizare a proiectelor

Pentru proiectul „Dezvoltarea durabilă a Parcului Industrial Cahul ca structură de sprijinire a afacerilor de importanță regională”, finanțat din FNDR, au fost valorificate mijloace bănești în valoare de 3 754,89 mii lei. Printre activitățile realizate din cadrul proiectului sus menționat se numără:

- executarea trotuarelor – 905 m2.;
- montarea rețelelor electrice de tensiune înaltă (10 kV) – 0,41 km;
- montarea rețelelor electrice de tensiune joasă (0,4 kV) – 1,92 km;
- montarea rețelelor telefonice – 1,7 km;
- montarea iluminării exterioare – 0,43 km cablu subteran inclusiv 49 piloni de iluminare;
- executarea lucrărilor de construcții contractate;
- organizarea recepție lucrărilor de construcție;
- transmiterea costurilor investiționale către aplicantul proiectului;
- elaborarea raportului final.

Printre indicatorii de monitorizare atinși se numără:

- 16 rapoarte săptămânale (manager si RT);
- 8 vizite de monitorizare;
- 5 ședințe desfășurate;
- 8 rapoarte săptămânale de monitorizare pe proiect elaborate și transmise MADRM;
- 2 rapoarte trimestriale de monitorizare pe proiect elaborate și transmise MADRM.

Măsura 2.4. Modernizarea și promovarea obiectivelor cultural-turistice de importanță regională

În anul 2020, au fost alocate surse financiare din FNDR pentru implementarea a unui proiect din domeniul “sporirea atractivității turistice”. Astfel, în perioada anului 2020, 100% din mijloace financiare alocate, au fost valorificate.

Tabelul 9: Proiectele investiționale în domeniul sporirii atractivității turistice în proces de implementare/implementate în RDS pe parcursul anului 2020

Nr.	Titlul proiectului	Valoarea contractuală a proiectului, mii lei	Sursa de finanțare	Alocat 2020	Valorificat 2020	% Valorificării
1	Construcția drumului de acces spre Mănăstirea „CHISTOLENI”	10 294,03	FNDR	3 729,44	3 729,44	100
	Total proiecte investiționale în domeniul AT în proces de implementare/implementate în RDS în perioada ianuarie-iunie 2020	10 294,03	FNDR- 1	3 729,44	3 729,44	-

Sursa: Elaborat în baza datelor de monitorizare a proiectelor

În perioada de referință ADR Sud s-a axat și pe realizarea unor activități complementare domeniului respectiv. Astfel, și în 2020, ca și în anii precedenți, ADR Sud a promovat potențialul turistic și cultural al RDS, doar că în mediul online.

Materialele promoționale au fost distribuite reprezentanților APL I și II, reprezentanților societății civile, mass-media, membrilor CRD Sud în cadrul ședinței organizate în data de 23 ianuarie a.c., partenerilor de dezvoltare, muzeelor din regiune și tuturor celor care au manifestat interes.

Turismul cultural este susținut în zonă de câteva evenimente-cheie, printre care se numără Expoziția-târg „Parada Florilor” (Cimișlia), Festivalul „iProsop” (s. Selemet, r-l Cimișlia), Festivalul internațional de folclor „Nufărul Alb” (Cahul), Festivalul Strugurelui (Cimișlia), Expoziția-târg „Hai la piersici!” (s. Tudora, r-l Ștefan Vodă), Festivalul etnofolcloric regional „Dulce floare de salcâm” (s. Văleni, Cahul), Festivalul Regional „Ecolul la Baștina” (Leova), Festivalul de dans popular în memoria coregrafului Ion BAZATIN (Cimișlia), Festivalul-concurs regional „Pâinea noastră cea de toate zilele” (Cahul), Festivalul regional al orchestrelor de muzică populară în memoria rapsodului Ion POPUȘOI (Cimișlia), Ziua Națională a Vinului ș.a. Anul acesta a fost imposibilă organizarea tuturor acestor evenimente din cauza situației epidemiologice creată de virusul COVID-19. Câteva din acestea însă, au fost organizate în mediul online.

În vederea promovării atât a obiectivelor cultural-turistice cât și a întregii regiuni ca destinație pentru investiții, la data de 30 ianuarie 2020, doi specialiști din cadrul agenției au participat la Forumul Internațional de Afaceri „Moldova 2020 - conturarea viitoarei cooperări internaționale de afaceri” .

În cadrul Panelului I: Cele mai bune practici naționale și internaționale pentru un climat investițional și de afaceri pozitiv, specialistul din cadrul ADR Sud a prezentat situația economică și atractivitatea investițională a Regiunii de Dezvoltare Sud a Republicii Moldova.

La eveniment au participat reprezentanți din țări precum România, Azerbaidjan, Rusia, Emiratele Arabe ș.a.

Totodată, pe rețelele de socializare au fost plasate și distribuite clipuri video, ce conțin destinațiile turistice din RDS (locuri peisagistice filmate cu drona).

În anul curent a fost semnat ACORDUL DE FINANȚARE între părțile partenere ale proiectului „*Renaissance of the authentic crafts folk - common cultural heritage as a focal point for sustainable economic and tourism development*” (Renașterea meșteșugurilor autentice - moștenirea culturală comună ca punct focal pentru dezvoltarea economică și turistică durabilă), aplicat în cadrul Programului Operațional Comun România - Republica Moldova 2014-2020 în anul 2018. Parteneri de implementare: Agenția de Dezvoltare Regională Sud și Asociația „ART-MEȘTEȘUGURILE PRUTULUI”, Iași, România. Totodată, au fost prezentate, către Biroul Regional de Cooperare Transfrontalieră (BRCT) Iași, conform solicitării acestora, un set de documente confirmative (în 4 exemplare, în limba engleză și limba română).

În contextul pandemiei Covid-19 și declarării stării de urgență, atât în Republica Moldova, cât și în România, ADR Sud a solicitat suspendarea activităților din cadrul proiectului, până la data de 25 iunie 2020. Suma proiectului constituie 110,430.00 EUR, dintre care 99,387.00 EUR - contribuția UE iar 11,043.00 EUR - contribuția partenerilor. Perioada de implementare este de 16 luni. Obiectivul general este îmbunătățirea potențialului turistic din Regiunea de Sud a zonei transfrontaliere cu o nouă activitate economică legată de meșteșugurile tradiționale, ca modalitate de creștere a veniturilor din activitățile turistice și de păstrarea codului genetic al identității naționale a comunităților din ambele părți ale Râul Prut, care au moștenit tezaurul cultural comun ca urmare a evoluției istorice.

Obiectivul Specific 3: Consolidarea guvernancei regionale

„Buna guvernare înseamnă asigurarea unui standard ridicat de civilizație și un trai decent”. În implementarea politicii de dezvoltare regională buna guvernare presupune un efort comun al tuturor actorilor care participă în procesul de DR: instituții de dezvoltare regională, CRD și ADR; APL din regiune, sectorul privat și societatea civilă. O bună guvernare necesită implicare în procesul de luare a deciziilor, distribuirea corectă a responsabilităților actorilor implicați, precum și asigurarea transparenței acestui proces.

Îmbunătățirea capacității regionale de "guvernare" poate fi asigurată prin formarea de competențe a actorilor sociali implicați în implementarea politicii de dezvoltare regională și crearea condițiilor pentru aplicarea în regiune a modificărilor legale și normative care vor fi propulsate de noua paradigmă a dezvoltării regionale.

Rezultatele ce urmează a fi atinse în urma implementării obiectivului 3, sunt:

- *Actori de DR cu capacități îmbunătățite*
- *Interes sporit și rată în creștere de participare a membrilor CRD în procesul decizional*
- *Nivel de satisfacție a populației din RDS față de implementarea politicii de dezvoltare regională sporit*
- *Investiții pentru implementarea proiectelor regionale atrase în regiune*
- *Sisteme de evaluare și monitorizare a SDR funcționale*

Pentru atingerea acestui obiectiv, sunt stabilite următoarele măsuri:

3.1. *Dezvoltarea capacităților actorilor de dezvoltare regională*

3.2. *Eficientizarea activității operaționale a instituțiilor de dezvoltare regională*

3.3. Promovarea potențialului regiunii și atragerea investițiilor în domeniul dezvoltării regionale

3.4. Aplicarea sistemelor de evaluare și monitorizare a SDR

Descrierea detaliată privind desfășurarea activităților în cadrul acestui obiectiv, sunt prezentate în continuare.

Măsura 3.1. Dezvoltarea capacităților actorilor de dezvoltare regională

Pentru realizarea măsurii respective, au fost identificate necesitățile de instruire ale actorilor implicați în procesul de dezvoltare regională și elaborat Programul de instruire în domeniul dezvoltării regionale pentru anul 2020. Anexa 3 la prezentul raport, reflectă totalitatea de instruire/ ateliere/ mese rotunde/ ședințe/ vizite de studii etc., și grupurile - țintă: specialiștii ADR Sud, reprezentanți ai APL de nivel I și II din RDS, membrii CRD Sud, antreprenori activi și potențiali, etc.

Ca rezultate a implementării măsurii date, putem enumera:

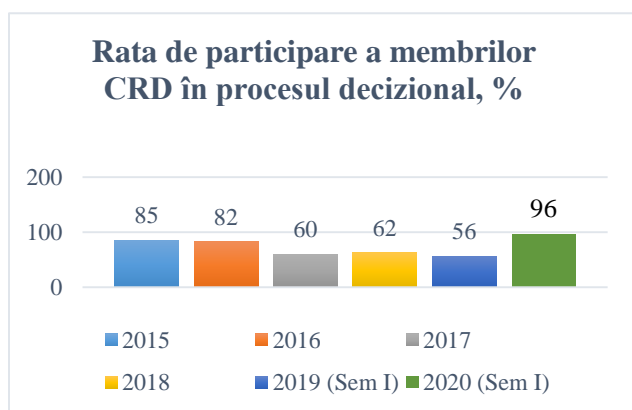
- 10 sesiuni de instruire;
- 1 Forum Internațional de afaceri;
- 33 ateliere de lucru, mese rotunde;
- 12 specialiști ADR Sud instruiți;
- 481 reprezentanți ai APL de nivel I și II și alți actori instruiți;

Printre cele mai importate domenii de instruire a actorilor regionali se numără:

- planificare strategică;
- implementarea strategiilor regionale folosind Sistemul Informațional Geografic (GIS);
- furnizarea de servicii și infrastructura de suport antreprenorial;
- procesul de achiziții publice, managementul contractelor;
- managementul financiar și evidența contabilă;
- comunicarea eficientă și promovarea proiectelor;
- apeluri de proiecte etc.

Măsura 3.2. Eficientizarea activității operaționale a instituțiilor de dezvoltare regională

Figura 12

Această măsură presupune asigurarea eficienței în activitatea operațională a ADR și CRD Sud, instituții responsabile de calitatea implementării politicii de dezvoltare regională.

Unul din indicatorii de monitorizare a acestor măsuri, este rata de participare a membrilor CRD Sud în ședințe. Analiza dinamică a acestor date, atestă că, în anul 2015 avem o rată de participare a membrilor CRD de 85%.

Dat fiind faptul că membrii Consiliului Regional sunt aleși pentru o perioadă de 4 ani, la

sfârșitul anului 2019 a fost inițiat concursul de selectare a membrilor CRD pentru crearea unei noi componente. Deși a fost planificat către sfârșitul anului definitivarea listei membrilor CRD, activitatea a fost prelungită pentru anul 2020 dat fiind faptul că societatea civilă și mediul privat au manifestat interes scăzut de a participa la Concurs privind obținerea statutului de membru CRD. Astfel, în urma organizării concursului de către Comisia de evaluare privind selectarea candidaților prin examinarea și evaluarea dosarelor depuse la concurs, au fost selectați 29 de membri. Astfel, noii membri au manifestat un interes sporit, iar rata de participare al acestora în cadrul primei ședințe de constituire a CRD Sud a fost de 96,55%. Prin urmare, avem o creștere a ratei de participare a membrilor CRD Sud cu 11% față de anul de referință 2015.

Pe rol de secretar al Consiliului Regional pentru Dezvoltare, în perioada de raportare, Agenția a asigurat organizarea și desfășurarea unei ședințe ordinare a CRD Sud și a prezentat documente care necesitau aprobare și avizare. Astfel, în perioada de raportare, cu prezența a 28 membri CRD Sud, au fost aprobate 6 decizii.

În vederea identificării necesităților și formării scenariilor ce vor contribui la consolidarea capacităților membrilor CRD Sud, a fost creat online, un chestionar privind activitatea și funcționalitatea Consiliului Regional pentru Dezvoltare (CRD) Sud. În urma creării și distribuirii chestionarului în rândul membrilor, suplimentar, a fost organizată o ședință de consultare privind necesitățile membrilor CRD Sud.

Ca urmare a propunerilor parvenite, de către ADR Sud a fost elaborat proiectul Planului de acțiuni și estimările bugetare în suportul Consiliului Regional pentru Dezvoltare, care a fost transmis GIZ și MADRM pentru examinare.

În rezultatul activităților în cadrul acestei măsuri, au fost obținute următoarele rezultate:

- 1 ședință CRD Sud organizată;
- 6 decizii aprobate;
- 28 membri CRD participanți;
- 1 Plan de acțiuni privind suportul membrilor CRD elaborat.

Măsura 3.3. Promovarea potențialului Regiunii și atragerea investițiilor în domeniul dezvoltării regionale

În vederea sporirii vizibilității regiunii și a instituțiilor de dezvoltare regională din RDS, în perioada de raportare, pentru asigurarea maximală a transparenței activității CRD Sud și ADR Sud, a implementării programelor și politicilor de dezvoltare regională, cât și în scopul promovării obiectivelor de dezvoltare regională, au fost elaborate în total 127 de comunicate, 20 anunțuri, invitații pentru societatea civilă și mass-media și note informative care vizează nemijlocit activitatea instituției, evenimentele desfășurate în RDS, apelurile și programele de finanțare deschise ș.a., care au fost plasate pe pagina web a ADR Sud și au acumulat în total 324278 de vizualizări.

De notat că, în dinamică, față de 240782 de accesări ale paginii web înregistrate în perioada anului trecut, numărul vizitatorilor site-ului www.adrsud.md în semestrul I al anului 2020 este unul mult mai mare. Putem observa că numărul vizualizărilor este într-o creștere sporită. Acest lucru este legat, probabil, de multiplele evenimente organizate în mediul online și promovate pe larg în rândul

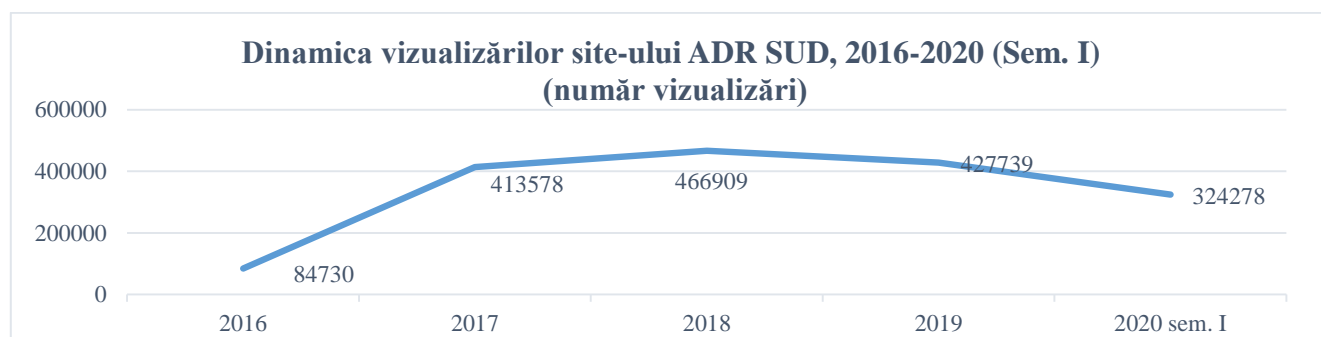
APL-urilor din regiune, al reprezentanților sectorului privat și al societății civile. Un alt motiv pentru care numărul vizualizărilor a atestat o creștere pe parcursul anului 2020, este constituirea CRD Sud într-o nouă componentă. Drept urmare, interesul societății civile față de activitatea ADR Sud și, aleatoriu, față de activitatea MADRM pe segmentul dezvoltării regionale a devenit unul în creștere și poate fi explicat prin faptul că persoanele sunt noi și o dată ce au aplicat la concurs, au dorința de a se implica direct la realizarea obiectivelor de dezvoltare regională atât la nivel național, cât și regional. Totuși, în pofida situației epidemiologice din țară, care a fost un impediment major în organizarea evenimentelor, am promovat în continuare obiectivele politicii de dezvoltare regională și activitatea MADRM/ADR Sud, măsurile investiționale realizate în beneficiul cetățenilor și credem că indicatorii obținuți ne permit să considerăm că am reușit să menținem conexiunea și cooperarea între ADR Sud și subdiviziunile de profil din cadrul MADRM, partenerii de dezvoltare, APL-urile de nivelurile I și II, cetățenii din Regiunea de Dezvoltare Sud, mass-media națională și locală.

În concluzie, putem spune că statistica anului 2020 vine să denote faptul că interesul populației din regiune pentru activitatea ADR și CRD Sud și, în general, pentru procesul de dezvoltare regională, este în creștere.

Este necesar, de asemenea, ca autoritățile publice locale și centrale să se implice mai mult în dezvoltarea economică locală, în contextul în care scopul politicilor economice îl reprezintă îmbunătățirea performanței economice și creșterea calității vieții în rândul populației dintr-un teritoriu. Ar fi cazul ca acestea să-și îndrepte atenția către antreprenori, inovare, colaborare și noi modalități de sprijinire a companiilor. Pentru ca o regiune să prospere, un număr relativ mic de investiții publice bine plasate pot debloca cel mai puternic potențial economic al regiunii. Acestea pot să deschidă și să exploateze noi posibilități pentru investițiile din sectorul privat, factorul cheie al succesului oricărei regiuni.

La rândul său, din partea ADR Sud se impune o cooperare mai strânsă cu APL-urile din regiune, cu mediul asociativ și antreprenorial în vederea identificării și dezvoltării ideilor de proiecte, consolidarea guvernantei regionale prin dezvoltarea în continuare a capacităților actorilor de dezvoltare regională, eficientizarea activității operaționale a instituțiilor de dezvoltare regională, promovarea potențialului regiunii și atragerea investițiilor în domeniul dezvoltării regionale.

Figura 13

Sursa: Elaborat în baza datelor ADR Sud

Este de menționat și faptul că, în decursul celor 6 luni ale anului 2020, pe contul Facebook al ADR Sud au fost afișate 333 postări ale comunicatelor, avizelor și altor informații relevante pentru

actorii din regiune, care au avut un impact total de circa 137742 de persoane/vizualizări. Această statistică relevă faptul că, pe lângă site-ul ADR Sud, care rămâne a fi unul din principalele instrumente de mediatizare a activității Agenției, un potențial enorm în promovarea imaginii ADR Sud îl oferă rețelele de socializare.

Totodată, ca rezultat al colaborării Agenției cu mass-media și remiterii în adresa acesteia a comunicatelor de presă, în presa scrisă și electronică locală și națională, în perioada de raportare au apărut 107 de articole la tema dezvoltării regionale, 18 de reportaje TV și 33 de reportaje radio. Activitatea ADR Sud a fost reflectată cu o frecvență mai mare în emisiunile radio și TV ale Companiei „Teleradio-Moldova”, ale posturilor de televiziune „Media-TV”, „Publika TV”, „Prime TV”, „Canal 3”, „Canal 2”, „Canal Regional”, ale postului de radio „Radio-Media Cimișlia”, pe site-ul oficial al Agenției informaționale de Stat „Moldpres”, pe portalurile informaționale electronice *realitatea.md*, *stirilocale.md*, *cahul.md*, *noi.md*, *gazetadesud.md*, *leova.md*, *news.yam.md*, *provincial.md* ș.a.

În perioada de referință au mai fost elaborate 2 numere ale Buletinului electronic informativ „Dezvoltare regională”, în paginile căruia s-au regăsit principalele evenimente care au marcat procesul de dezvoltare regională în RDS în decursul anului 2020. Cele două ediții ale buletinului au fost plasate pe pagina web a ADR Sud și pe contul de Facebook, afișate pe panourile informative ale ADR Sud din cadrul Consiliilor raionale, distribuite membrilor CRD Sud, responsabililor din cadrul MADRM, reprezentanților APL I și II, partenerilor de dezvoltare.

De asemenea, pentru asigurarea vizibilității proiectelor implementate de ADR Sud și a transparenței valorificării mijloacelor FNDR, în procesul de lansare a proiectelor noi incluse în DUP 2017-2020 și aprobate spre finanțare în 2020, în perioada de raportare au fost elaborate și instalate în orașul Căușeni - 2 panouri informative ale proiectului „*Construcția sistemului de canalizare în sectorul Valul lui Traian și modernizarea stației de epurare din orașul Căușeni (ETAPA II)*”, finanțat din sursele FNDR.

În perioada vizată, în vederea atragerii investițiilor, ADR Sud a elaborat și înaintat un concept de proiect tehnic „Studiu de pre-fezabilitate privind aprovizionarea cu apă potabilă din râul Nistru și canalizare a populației din raioanele Căușeni și Ștefan - Vodă” în vederea inițierii procedurii de selectare a conceptelor proiectelor tehnice pentru anul fiscal Nipon 2021 de către Agenția Japoneză de Cooperare Internațională.

De asemenea, anul curent, a fost semnat ACORDUL DE FINANTARE între părțile partenere ale proiectului „Renaissance of the authentic crafts folk- common cultural heritage as a focal point for sustainable economic and tourism development” - Agenția de Dezvoltare Regională Sud și Asociația „ART-MEȘTEȘUGURILE PRUTULUI”, Iași, România. Totodată, au fost prezentate, către Biroul Regional de Cooperare Transfrontalieră (BRCT) Iași, conform solicitării acestora, un set de documente confirmative (în 4 exemplare, în limba engleză și limba română). Proiectul a fost aplicat în cadrul apelului POC România – Republica Moldova 2014-2020.

Măsura 3.4. Aplicarea sistemelor de monitorizare și evaluare a SDR

În cadrul acestei măsuri, activitățile efectuate sunt exclusiv soft și țin de perfecționarea mecanismului de monitorizare și evaluare a implementării SDR și raportarea asupra SDR Sud în baza modelului nou. Acest mecanism a fost lansat în anul 2016 și este perfecționat continuu. Ca și anexă a

instrucțiunii date sunt fișele de indicatori de monitorizare și evaluare a obiectivului general și celor specifice ale SDR Sud 2016-2020. Acești indicatori sunt colectați într-o bază de date, care este completată pe măsura publicării datelor de către BNS.

În contextul epidemiei, instituirii stării de urgență de sănătate publică și situației privind riscul sporit de creștere și răspândire a numărului cazurilor de infectare cu COVID-19 la nivel național, în perioada de raportare nu au fost realizate activități în cadrul măsurii 3.4. Aplicarea sistemelor de monitorizare și evaluare a SDR.

Cooperarea cu partenerii de dezvoltare

Activitățile desfășurate în perioada de raportare în cooperare cu partenerii de dezvoltare, sunt descrise în tabel după cum urmează:

Tabelul 10: Cooperarea cu partenerii de dezvoltare

Nr.	Donatori	Denumirea proiectului	Perioada de implementare	Suma totală	Activități realizate de ADR Sud în perioada anului 2020
1	Guvernul Cehiei	Suport privind implementarea strategiei regionale cu folosirea datelor Sistemului Informațional Geografic (GIS)	2019 - 2021	550,0 mii EURO*	Au fost desfășurate: 1. 1 ședință de lucru; - 26 februarie – 5 participanți; 2. 1 curs de instruire: - 11 – 13 februarie 2020 – 7 participanți.
2	Uniunea Europeană	Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă a localităților Iargara, Filipeni, Romanovca și Cupcui din raionul Leova	2019 - 2021	4703,89 mii EURO	În cadrul proiectului au fost realizate următoarele activități: - a fost elaborată Documentația de licitație pentru lucrările de construcție; - la data de 06.04.2020 a fost publicat anunțul de intenție a lucrărilor de construcție; - la data de 22.05.2020 a avut loc deschiderea ofertelor pentru lucrările de construcție; - elaborată Documentația de licitație pentru serviciile de supraveghere tehnică; - la data de 17.06.2020 departamentul GIZ a aprobat raportul de evaluarea cu selectarea câștigătorului ce va presta servicii de supraveghere tehnică; - la data de 29.06.2020 a fost virată o parte din I tranșă a contribuția Primăriei or. Iargara în valoare de 800 mii lei + la data de 09.07.2020 încă 200 mii lei; - la data de 06.07.2020 a fost virată I tranșă a contribuția Primăriei s. Filipeni în valoare de 524,1 mii lei; - la data de 30.06.2020 a fost virată I tranșă a contribuția Primăriei Romanovca în valoare de 93,7 mii lei; - la data de 25.06.2020 a fost virată I tranșă a contribuția Primăriei Cupcui în valoare de 242,55 mii lei. - la data de 04.07.2020 experții au finalizat evaluarea ofertelor depuse pentru lucrările de construcții. Urmează aprobare de către departamentul GIZ cu încheierea contractului de antrepriză după expirarea termenului de contestații.
		Extinderea sistemului de canalizare în orașul Leova; Construcția stației de pompare a apelor uzate în orașul Leova	2019 - 2021	2432,48 mii EURO	În cadrul proiectului au fost realizate următoarele activități: - a fost elaborată Documentația de licitație pentru lucrările de construcție; - la data de 06.04.2020 a fost publicat anunțul de intenție a lucrărilor de construcție; - la data de 22.05.2020 a avut loc deschiderea ofertelor pentru lucrările de construcție;

				<ul style="list-style-type: none"> - elaborată Documentația de licitație pentru serviciile de supraveghere tehnică; - la data de 17.06.2020 departamentul GIZ a aprobat raportul de evaluarea cu selectarea câștigătorului ce va presta servicii de supraveghere tehnică; - la data de 30.06.2020 a fost virată o parte din I tranșă din contribuția Primăriei Leova în valoare de 500 mii lei; - la data de 04.07.2020 experții au finalizat evaluarea ofertelor depuse pentru lucrările de construcții. Urmează aprobare de către departamentul GIZ cu încheierea contractului de antrepriză după expirarea termenului de contestații.
	Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic „Matei Basarab” din orașul Basarabeasca	2019 - 2021	948,56 mii EURO	<p>În cadrul proiectului au fost realizate următoarele activități:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a fost elaborată Documentația de licitație pentru lucrările de construcție; - la data de 30.03.2020 a fost publicat anunțul de intenție a lucrărilor de construcție; - la data de 15.05.2020 a avut loc deschiderea ofertelor pentru lucrările de construcție; - elaborată Documentația de licitație pentru serviciile de supraveghere tehnică; - la data de 15.06.2020 a fost anunțat repetat licitația pentru lucrările de construcții. termenul limită 15.07.2020; - la data de 01.07.2020 a avut loc deschiderea ofertelor pentru serviciile de supraveghere tehnică, unde au fost depuse 2 oferte în cadrul procedurii de achiziție repetate. În prezent se evaluează ofertele depuse. <p>La data de 23.06.2020 a fost virată I tranșă din contribuția CR Basarabeasca în valoare de 220,3 mii lei.</p>
	Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic „Constantin Spătaru” din orașul Leova	2019 - 2021	2 793,65 mii EURO	<p>În cadrul proiectului au fost realizate următoarele activități:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a fost elaborată Documentația de licitație pentru lucrările de construcție; - la data de 30.03.2020 a fost publicat anunțul de intenție a lucrărilor de construcție; - la data de 15.05.2020 a avut loc deschiderea ofertelor pentru lucrările de construcție; - elaborată Documentația de licitație pentru serviciile de supraveghere tehnică; - la data de 15.05.2020 a avut loc deschiderea ofertelor pentru lucrările de construcții, unde au fost depuse 2 oferte - la data de 12.06.2020 a fost virată o parte din I tranșă a contribuția Primăriei or. Leova în valoare de 259,24 mii lei, urmează din partea CR Leova transmiterea contribuție aprobate pentru proiect pe contul ADR; - la data de 24.06.2020 s-a finalizat evaluarea ofertelor pentru lucrările de construcții de către experții GIZ; - la data de 01.07.2020 a avut loc deschiderea repetată a ofertelor pentru serviciile de supraveghere tehnică, unde au fost depuse 2 oferte. În prezent se evaluează ofertele depuse. <p>Urmează aprobarea de către Departamentul GIZ și grupul de lucru pe</p>

					achiziții.
3	Uniunea Europeană	Inițiativa „Primari pentru creșterea economică ”			În data de 25 iunie 2020, un specialist din cadrul Agenției a participat la o ședință din cadrul Inițiativei, unde au fost analizate rezultatele sondajului privind evaluarea impactului și reacției la COVID-19 al partenerilor Inițiativei „Primari pentru creșterea economică”. La ședință au fost prezenți reprezentanți ai APL de nivelul I și II precum și reprezentanți ai sectoarelor economice, care au fost consultați și au analizat prioritățile locale, modul concret în care pandemia a afectat economia fiecărei comunități, prioritățile de recuperare și domeniile în care asistența va fi cea mai utilă.
4	Guvernul Germaniei (KfW)	Reabilitarea și extinderea infrastructurii de alimentare cu apă și canalizare din orașul Cahul	2018 - 2023	23 500,0 mii EURO*	Rezultate obținute din activitățile realizate în cadrul proiectului: - 10 articole elaborate și publicate - 1 notă informativă elaborată și prezentată - 1 rubrică creată pe site-ul www.adrsud.md - 1 prezentare PowerPoint elaborată și prezentată - 1 raport de progres privind implicarea ADR Sud (AEP II) în activitatea proiectului realizat și prezentat mun. Cahul (AEP I) și MADRM; - 10 ședințe ale grupului de lucru AEP; - 15 articole despre proiect publicate în mass media electronică și scrisă. națională și regională.
5	Uniunea Europeană	„Renaissance of the authentic crafts folk - common cultural heritage as a focal point for sustainable economic and tourism development” („Renașterea meșteșugurilor autentice populare - moștenire culturală comună ca punct focal pentru dezvoltarea economică și turistică durabilă”)	2020 - 2021	110 430 EURO	În cadrul proiectului au fost realizate următoarele activități: - semnat ACORDUL DE FINANTARE între părțile partenere ale proiectului - Agenția de Dezvoltare Regională Sud și Asociația „ART-MEȘTEȘUGURILE PRUTULUI”, Iași, România; - prezentate, către Biroul Regional de Cooperare Transfrontalieră (BRCT) Iași, conform solicitării acestora, un set de documente confirmative; - a fost depusă cererea privind aplicarea scutirii de TVA cu drept de deducere la importul bunurilor și/sau serviciilor pentru proiectul investițional cu finanțare externă; - înaintată solicitarea pentru alocarea contribuției în cadrul proiectului; - elaborat proiectul Acordului de parteneriat cu Asociația „ART-MEȘTEȘUGURILE PRUTULUI”.

Sursa: elaborat în baza datelor ADR Sud

*suma este indicată pentru implementarea proiectului de către mai mulți actori

Provocări și riscuri

Provocări:

1. Pentru buna asigurare a implementării proiectelor și în timp util, care contribuie la realizarea obiectivelor Strategiei de Dezvoltare Regională Sud 2016-2020, provocări din domeniul achizițiilor publice au fost și sunt generate de implementarea Sistemului Electronic de Achiziții Publice SIA „RSAP”- Mtender. Impedimentul constituie în cadrul legal - este perfecționată legea Nr. 131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice, însă nu poate fi pusă în aplicare pe deplin din cauza lipsei a un șir de regulamente ce urmează încă a fi elaborate.
2. Calitatea și disponibilitatea redusă a datelor statistice este o constrângere pentru procesul de monitorizare și evaluare eficientă. E necesar, ca datele statistice să fie publicate și actualizate sistematic pe pagina BNS.
3. O provocare/impediment în activitatea operațională îl constituie insuficiența personalului din cadrul agenției, astfel încât apare riscul ca unele activități de importanță, incluse în Planul anual privind implementarea SDR Sud, să nu fie îndeplinite în termen, fiind transferate pentru perioada următoare;
4. Numărul mic de proiecte elaborate și aplicate de către APL din regiune este condiționat și de lipsa specialiștilor de profil. Puține primării din RDS au în subordine specialiști în atragerea investițiilor, responsabilitatea de a elabora proiecte fiind pe seama unor angajați din alte domenii;
5. Fluxul de cadre din cadrul APL-urilor de asemenea este o provocare. Dat fiind faptul că la anumite activități de instruire participă unii reprezentanți, pe parcurs, eforturile în instruirea și consolidarea capacităților acestor specialiști se pierd, rezumându-se la capacitățile noilor angajați, care nu dețin aceeași bază de informații;
6. În procesul implementării proiectelor de dezvoltare regională, un impediment îl constituie capacități reduse a unor APL – beneficiari de a obține documente permissive, fapt ce tergiversează procesul de lucru;
7. Platforma de comunicare CRD/CRS nu este funcțională din motivul interesului scăzut al noilor membri de a accesa pagina, dar și abilităților scăzute de a lucra cu surse networking.
8. Apariția noului tip de virus COVID-19, care ar fi putut împiedica valorificarea mijloacelor financiare ale proiectelor aflate în curs de implementare în perioada vizată.

Riscuri:

Politice

1. Instabilitatea politică din țară poate provoca schimbarea guvernului, respectiv să nu fie păstrată coerența și succesiunea în promovarea politicilor naționale în domeniul dezvoltării Regionale.

Economice

1. Bugete locale insuficiente pentru a putea asigura co-finanțarea la implementarea proiectelor regionale

Operaționale

1. Lipsa unei viziuni clare la nivel central privind sinergia utilizării fondurilor bugetare pentru dezvoltarea regională;
2. Interesul scăzut din partea APL de a crea parteneriate intercomunitare viabile;
3. Lipsa receptivității și ignoranța din partea reprezentanților APL la diverse solicitări din parte ADR Sud, orientate spre realizarea obiectivelor de dezvoltare regionale ;
4. Lipsa în regiune a operatorilor de servicii publice capabili de a prelua regionalizarea serviciilor în domeniul AAC.

Bune practici și Lecții învățate

Bune practici

1. Instruirile la care au participat specialiștii ADR Sud, au stimulat și îmbunătățit activitate Agenției în procesul de implementare a politicilor de dezvoltare regională;
2. În pofida apariției noului tip de coronavirus COVID-19, la condițiile fără precedent de activitate pe timp de pandemie, s-a reușit valorificarea mijloacelor financiare alocate pentru activitățile din cadrul proiectelor aflate în curs de implementare în perioada vizată;
3. Metoda de Monitorizare a indicatorilor în vederea realizării raportului permite conturarea unei imagini clare a tendințelor evoluției generale în regiune, astfel, devin mai vizibile direcțiile prioritare;
4. Prezentarea și consultarea publică a documentelor, permit obținerea de noi idei, propuneri, astfel, este posibilă adaptarea acestora la necesitățile locale/regionale;
5. Participarea la vizite de studiu în comun cu alți actori: APL-uri, manageri de proiecte ș.a., facilitează procesul de lucru și cooperarea devine mai eficientă.

Lecții învățate

1. Este necesar de a intensifica conlucrarea cu autoritățile publice locale în mai multe domenii: implementarea proiectelor, elaborarea de proiecte, atragerea investițiilor, planificarea regională etc. O bună conlucrare asigură calitatea documentației elaborate și a proiectelor implementate.
2. Se constată lipsa unui mecanism de colectare a datelor relevante privind activitățile și acțiunile întreprinse de alți actori de dezvoltare regională decât ADR. Lipsește o metodologie de colectare a datelor privind acțiunile realizate de către APL-urile din regiune.
3. Pentru a spori interesul membrilor CRD în procesul de implementare a politicilor de dezvoltare regională, este foarte important organizarea consultărilor în rândul acestora și anunțarea ulterioară a rezultatelor obținute.

Concluzii

Strategia de Dezvoltare Regională Sud 2016-2020 este principalul document de planificare strategică la nivelul regiunii de dezvoltare Sud, care stabilește prioritățile de dezvoltare a regiunii pe termen mediu, fiind orientată spre sporirea calității vieții cetățenilor. În urma activităților desfășurate de

ADR Sud, rezultat din planul de implementare al SDR Sud pentru anul 2020, putem evidenția următoarele concluzii:

- Dinamica principalilor indicatori macroeconomici reflectă, în general, o evoluție pozitivă, dar totuși insuficientă. Pe alocuri sunt foarte vizibile discrepanțele dintre regiunile de dezvoltare comparativ cu municipiul Chișinău. Acest lucru se observă mai ales în cazul indicatorilor: ponderea drumurilor modernizate, numărul de IMM-uri la 1000 locuitori. În vederea înlăturării discrepanțelor ar veni politica privind centrele urbane, care ar putea facilita concentrarea în jurul polilor de creștere a tuturor resurselor și micșora procesul migrațional către mun. Chișinău, Bălți;
- Implementarea proiectelor în perioada de raportare și valorificarea mijloacelor bănești sunt afectate de faptul că la etapa de implementare, în țară a fost instituită stare de urgență din cauza răspândirii virusului COVID-19, fapt ce a putut tergiversa sau chiar stopa realizarea activităților din cadrul proiectelor în curs de implementare, conform graficului acestora;
- Indicatorii arată asupra faptului că managementul deșeurilor solide este unul deficitar, deși rata de acoperire a localităților cu servicii de gestionare a deșeurilor municipale a atestat o creștere considerabilă. Evoluția indicatorilor în acest sens indică o dinamică neclară, dat fiind faptul că eforturile depuse aparțin APL-urilor, și de la caz la caz, acestea nu reușesc să lichideze spațiile neconforme de depozitare a deșeurilor, fiindcă nu prea există spații conforme, sau acestea nu sunt accesibile. Mai mult ca atât, problemele de salubritate nu sunt soluționate. Acest lucru este vizibil pentru fiecare regiune de dezvoltare, fapt ce accentuează și mai mult stringența unei politici la nivel național de management a deșeurilor solide. De altfel, dacă continuă astfel lucrurile, există riscuri de mediu, care se evidențiază și mai mult în ultimul timp, prin inundații (cauza poluării râurilor, canalelor etc.), afectarea sănătății și bunăstării populației.
- Ca urmare a analizei indicatorilor, se atestă că situația economică în regiunea de dezvoltare Sud este stringentă. Deși se conturează o evoluție pozitivă și un ritm de creștere mai mare în comparație cu alte regiuni, la nivel de țară, se atestă discrepanțe. Atingerea acestui obiectiv ar fi o direcție prioritară, și pe viitor, eforturile merită a fi concentrate la proiecte de dezvoltare a infrastructurii de sprijin în afaceri, consultanță și promovare. La îmbunătățirea situației economice, vin să contribuie mai multe proiecte care se află la etapa de implementare, din acest motiv, schimbările în atractivitatea regiunii pentru investiții și antreprenariat vor fi simțite după implementarea acestora.

Director ADR Sud

CULEȘOV Maria

ELABORAT:

Secția Planificare și cooperare regională

POPUȘOI Andrei, șef Secție managementul integrat al proiectelor

COROIAN Dorin, șef Secția administrativă

COORDONAT:

Șef Direcție politici de dezvoltare regională:

Șef interimar Secția relații cu instituțiile de dezvoltare regională:

MALAI Igor

TĂBĂCARU Sergiu